

Puhujien merkinnät: Lauri Järvilehto
Nelli Säger
Esa Saarinen

Muut merkinnät: ... Puheenvuoro jää kesken, jatkaa puheenvuoroa
(-) Pois jäänyt sana tai sanan osa
(--) Pois jäänyt jakso
(sana) Epäselvä sana tai jakso
[hakasulkeet] Litteroijan kommentti

Aalto-yliopiston podcast.

[tunnusmusiikkia]

Esa: Myöskin uutta luovana elementtinä startup-ympäristössä, niin yhdessä ajattelu. Että ehkä se on se, missä on tietty aito ero siihen nähden ainakin, mitä perinteisesti filosofia on ollut, joka pitkälti on ollut ikään kuin yksilölaji. Startup ei ole yksilölaji.

[tunnusmusiikkia]

Lauri: Miltä näyttää startupien kolmas aalto? Mä olen Lauri Järvilehto ja tämä on Kasvupyryhdys-podcast.

[tunnusmusiikkia]

Lauri: Tänään meillä on aiheena startupit ja filosofia. Ja vieraana meillä on pitkäaikainen startupyrittäjä ja nyt Mehiläisellä johtajana toimiva Nelli Säger. Tervetuloa.

Nelli: Kiitoksia.

Lauri: Ja meillä on myöskin täällä, voisiko suorastaan sanoa, ehkä koko tämän startup-kentän tämmöinen avainfilosofi Esa Saarinen, tervetuloa.

Esa: Kiitos, ilo olla täällä.

Lauri: Ja tosiaan siis startupit ja filosofia ehkä äkkiseltään tuntuu, että ne on vähän niin kuin öljy ja vesi, että ne ei ehkä ihan tue toisiaan. Jos ajatellaan, että startupeja pidetään tällaisena vauhdikkaana pöhinänä, jossa pitchataan lavoilta ja ollaan vaikuttavia, ja siellä liikkuu valtavia rahamääriä. Ja sitten taas ehkä filosofiaa usein ajatellaan tällaisessa Monty Pythonin filosofia jalkapallo-ottelun hengessä sellaisena leuan raapimisena ja tomuisten kirjojen tutkimisena. Mutta tosi asiassa, jos mennään vähän tätä pintakäsityksiä syvemmälle, niin itse asiassa käy ilmi, että startupeilla ja filosofiallahan on valtavan paljon yhteisiä rajapintoja. Niin miten, jos ajatellaan, että startup-yrittäjänhän pitää itse asiassa toimia niin kuin filosofi, pitää uskaltaa kysyä isoja kysymyksiä, mennä sellaisille alueille, missä kukaan ei ole koskaan uskaltanut toimintaa ajatella aikaisemmin. Niin miten te näette tämän, että miten filosofinen ajattelu ilmenee tällaisessa startup-yrittäjän arjessa? Mitä sä Nelli vaikka sun omissa yritysprojekteissasi olet tämän nähnyt?

Nelli: Ai että miten herkullinen aihe, kerta kaikkiaan. Ainakin mun kokemus on ollut se, että totta kai sellainen tietynlainen filosofia, ja tietenkin oma elämänfilosofia on ollut tosi vahvasti läsnä ennen kaikkea niissä valinnan hetkissä, kun on lähdetty suuntautumaan kohti jonkun nimenomaan ongelman ratkaisemista. Joka on ollut itselle se pointti, että ikään kuin on valinnut sellaisen ongelman, joka kutkuttaa. Ja sitten siihen lähdetään etsiin erilaisia ratkaisuja, kun todennäköisesti se ratkaisu numero ykkönen ei toimi, ja tulee pivotti, ja sitten tulee ehdotus numero kakkonen ja kolmonen, ja näin edespäin. Mutta just nimenomaan, että mitkä ongelmat on ratkaisemisen arvoisia, ikään kuin mitkä ongelmat tekee parempaa elämää, onnellisempaa elämää, parempia yhteiskuntia. Mikä edes on onnellinen elämä, tai parempi yhteiskunta. Niin tässä aletaan olemaan ehkä filosofisien kysymysten ytimessä kanssa, että mikä on hyvä joku, vaikka yhteiskunta.

Lauri: Kyllä.

Esa: Joo, mä sanoisin ehkä sillain, että filosofia oikeastaan on ajattelua ja uudelleenajattelua. Ja vaihtoehtoisella tavalla ajattelua. Ikään kuin tietoisesti alleviivatusti ennakkoluulotonta ajattelua, siis pyrkii niiden luulojen taakse, mitkä on hallitsevia. Niin tämä on siis musta aivan lähtökohta startup-elämälle. Että mä luulen, että se mikä ehkä synnyttää semmoisen tunteen siitä, että startupilla ja filosofialla ei ole paljonkaan toisen kanssa tekemistä johtuu siitä, että taas startup-elämässä toiminta on niin ensisijainen, että ikään kuin näyttää siltä, että jotain tapahtuu, myöskin nopean ulkoisen tarkastelun kautta. Kun filosofiassa taas näyttää, että paljonkaan ei tapahdu, koska se, mikä tapahtuu ihmisen pään sisällä. Niin synnyttää tunteen siitä, että nämä on jotenkin kaksi ihan erilaista juttua. Mutta se yhdistävä tekijä on ajattelu, ja uudelleenajattelu. Ja sitten ehkä sellaisena omana aivan erityisenä, musta hirveän tärkeänä, kiehtovana, myöskin uutta luovana elementtinä startup-ympäristössä, niin yhdessä ajattelu. Että ehkä se on se, missä on tietty aito ero, siihen nähden ainakin, mitä perinteisesti filosofia on ollut, joka pitkälti on ollut ikään kuin yksilölaji. Startup ei ole yksilölaji.

Nelli: Joo, ihanasti sanottu mun mielestä just tämä, että ajattelu ja uudelleenajattelu, koska tästähän juuri on kyse, kun lähdetään ratkaisemaan jotain asiaa tai ongelmaa tavalla, jolla sitä ei ole ehkä vielä aikaisemmin ratkaistu. Ja vaikka olisikin ratkaistu, niin sehän ratkaistaan paremmin, se vaatii ajattelua, ja nimenomaan sitä uudelleenajattelua koko ajan.

Lauri: Näin on. Ja siis, jos ajatellaan filosofiaa just tällaisena ajattelun kehittämisenä, tai uudelleenajatteluna, tai kriittisenä ajatteluna, niin nehan on kaikki sellaisia asioita, jotka on tosiaan elinehtoja siinä, että se startup voi menestyä. Koska startuphan ei pysty periaatteessa tekemään sitä samaa vanhaa uudestaan, mikä on jo todettu toimivaksi, koska silloin markkinat on niin täynnä, ja siellä ei käytännössä ole mahdollista enää löytää sitä omaa soppeaan. Mutta sitten taas, jos on mahdollista ajatella uudelleen se, että miten vaikka se ongelma ratkaistaan tavalla, jota kukaan ei ole kyennyt ratkaisemaan, tai sitten löydetään ongelma, jota kukaan ei kykene ratkaisemaan, niin kuin vaikka tässä kestäväen kehityksen tiimoilla, niin silloinhan me tarvitaan nimenomaan ajattelun taitoja. Mutta musta on erityisen kiinnostavaa myös siis ehkä tällaiset, vähän niin kuin omasta näkökulmasta se, että me tuossa nyt viime keväänä pilotoitiin Aallolla tällaista startup-filosofia, Startup Philosophy -kurssia, joka lähti siitä ajatuksesta, että koska tosiaan meilläkin suurin osa meidän Aalto Ventures Programin opettajakunnasta koki, että eihän nämä välttämättä sovi kauhean hyvin yhteen. Mutta me alettiin sitten Lidia Borisovan, meidän opetustiimin vetäjän kanssa pohtimaan sitä, että voisiko siellä kuitenkin olla niitä rajapintoja. Ja se, mitä siinä kävi ilmi on se, että niitä rajapintoja on itse asiassa ihan valtavan paljon. Niin siellä on esimerkiksi, jos ajatellaan tällaisia filosofian ehkä vielä eksentrisimpiä, tai tällaisia nöreimpiä aiheita, niin kuin vaikka tietoteoria tai metafysiikka, niin tällaisetkin aihealueet, jos ajatellaan vaikka tällä hetkellä yksi kuumimpia puheenaiheita startup-maailmassa on tämä Web3, ja tämä Metaversumin luomisesta ja muut, niin nämähän on itse asiassa metafysisiä kysymyksiä, että mitä olemassaolo tarkoittaa. No etenkin Nelli, sä olet ollut paljon tässä just tämän startup-yhteisön toisen aallon oikeastaan ytimessä suorastaan, niin minkälaisia tämännäköisiä ilmiöitä sä olet nähnyt siellä? Tai mitkä on sun mielestä erityisesti tässä filosofisessa mielessä ollut kiinnostavia, vaikka suomalaisessa startupkentässä nyt viimeisen 10-15 vuoden aikana?

Nelli: Nyt eletään vuotta 2022, ja mä olen ensimmäisen startup-yritykseni perustanut nimenomaan 10 vuotta sitten, ollaan nimenomaan tässä toisessa aallossa. Ja tuntuu, että esimerkiksi just yksi tällainen iso muutos, mitä silloin oli käsillä, siis paljon oli muutosta tietenkin, ja paljon on mennyt asiat eteenpäin siitä positiiviseen suuntaan. Mutta silloin alkoi just nostaan päätään tällaiset, ikään kuin just nämä merkityksellisemmän startupit. Nykyään se on vielä voimallisempi, tavallaan se hätähuuto, että halutaan käyttää aikamme sellaisten ongelmien ratkaisemiseen, joilla voidaan muuttaa maailmaa paremmaksi paikaksi. Niin tavallaan toi muutos oli silloin ikään kuin alkumetreillä, että se oli ehkä sellainen yksi iso juttu, mitä silloin. Siellä oli toki paljon muitakin, mutta tämä nyt tuli ensimmäisenä tietenkin mieleen, mitä mä olen siinä seurannut ja katsonut.

Esa: Yksi semmoinen ilmiö, joka on merkillepantava, on se, että ihminen mielellään tekee jotain, jos hän pystyy tekee jotain. Jolloin sitten, se mikä estää sitä, että näin ei tapahdu, on, että on paljon sellaista valmiiksi lokeroitua, erilaista sellaista uomaa, missä elämä ja toiminta tapahtuu. Ja joka sitten puolestaan aiheuttaa sen lopputuloksen, että tuntuu siltä, että jotain ei voi tehdä. No, nyt kuitenkin sitten inhimillisessä todellisuudessa, tietysti käytännössä ihan kaiken aikaa, ihan valtavasti voidaan tehdä. Koska niin paljon siitä lokerikosta, mikä meidän ympärillä on, on sellaista, joka on älyllisesti kyhättä rakennelmaa. Ja sitten sovittua, että se on jotain. Että tavallaan tällainen ihmisen sosiaalinen luonne tässä suhteessa aiheuttaa sen, että tuntuu siltä, että oikeastaan ihminen on periaatteessa vapaa, mutta kaikkialla kahleissa -tyyppinen tilanne. Mutta se, mitä on tapahtunut siis näitten kahden startup-aallon kautta, niin kuin Lauri tässä sanoo, on se, että ainakin sen tyyppisissä yhteiskunnissa, kun missä me eletään, niin tosi paljon siitä sellaisesta muurinkaltaisesta, valmiiksi määrittyneestä todellisuudesta onkin osoittautunut symboliseksi kyhäelmäksi, joka voikin sitten olla jollakin toisella tavalla kuin se on tähän asti ollut. Ja jolloin sitten sen tekemisen tila ja avaruus, ne mahdolliset maailmat, missä voidaan toimia, räjähtää valtavalla tavalla. Ja yhdistyessään sitten siihen ihmisen, musta aika isoon perushaluun, että ihminen haluaa tehdä jotain, jos hän voi sen tehdä. Koska ihminen hahmottaa, että voikin tehdä tosi paljon. Että vaikka Nelli, joka on siis nyt töissä Mehiläisellä, niin ethän sä ole töissä Mehiläisellä samassa merkityksessä kuin vaikka 20 vuotta sitten, jos joku olisi ollut töissä Mehiläisessä. Että siis luultavasti sut palkattiin Mehiläiseen sillä ajatuksella, että hän toisikin tänne startup-henkeä. Että se tila tehdä asioita uudella tavalla on kytköksissä siihen, että asiat voidaan siis myöskin ajatella uudella tavalla. Ja silloin on musta yksinomaan luontevaa, että kun meidän yhteiskunnan ja ihmisolemisen globaalit kysymykset on niin valtavia, niin että tässä suhteessa se, ikään kuin tämä startup-henki, niin se on musta aika paljon sellaista, jotenkin meidän oman ajan pullonhenkeä, joka on päässyt sieltä ulos. Ja sitä kautta se on kyllä myöskin aika paljon sitä toivon periaatetta, mikä meidän aikaan liittyy, mikä sieltä sitten esittäytyy.

Nelli: Just näin. Ja just silloin 2012, kun mä lähdin perustaan startupia, niin joo, kyllä silloinkin oli startuphenkisiä ihmisiä, mutta jotenkin se oli puhkeamassa kukkaan se joku, joka oli ehkä meissä ollut, tai opiskelijoissa ollut kytemässä. Mutta jostain syystä ehkä se aikaisempi uoma oli ollut niin voimakas, että opiskelijat ei olleet tulleet ajatelleeksi, että voi lähteä tällaiselle startup-polulle, jossa on paljon vähemmän sääntöjä, paljon vähemmän rajoja, jossa nimenomaan se joku menestyksen kaltainen, tai eteenpäin menemisen kaltainen, perustuu vaikka just tähän ajatteluun ja uudelleenajatteluun, koko ajan yhdessä pienen porukan kanssa.

Lauri: Hyvä. Tässä on ihan valtavan paljon nyt kiinnostavia ajatuksia. Me ollaan kehitetty Aallolla sellaista kestäväen kehityksen startup-mallia, jossa ajatuksena on siis se, että kun meillä on semmoinen perinteinen, niin kuin Steve Blankin ja Eric Riesin ajatuksiin perustuva sellainen, että lähetään tutkiin, että missä on ongelma, ja sitten hakemaan siihen ratkaisuja ja niin edespäin. Ja nyt siis tämä YK:n kestäväen kehityksen päämääräthän antaa itse asiassa aika runsaan, ja hyvin yksityiskohtaisen kuvauksen laajasta ongelmakentästä, mihin siis kukaan ei tiedä tällä hetkellä tarkkaan niitä ratkaisuja. Ja kun me lähdettiin rakentamaan sitä mallia, niin mun alkuperäinen intuitio oli sulkeistaa nämä SDG:t, eli Sustainable Development Goals, numerot yksi ja kaksi, eli absoluuttinen köyhyys ja nälänhätä, niin pois tästä. Koska mun ajatus oli se, että kestäväen energian kanssa, niin kuin sanitaatio, yhteiskunnalliset asiat, tasa-arvo, nämä on sellaisia, missä varmasti on mahdollista löytää sellaisia bisnesmahdollisuuksia, jotka myös edistää niiden päämäärien tavoittamista. Mutta mä ajattelin siinä vaiheessa, että eihän nyt oikeasti vaikka absoluuttisen köyhyyden suhteen ole

mahdollista ratkaista niitä ongelmia markkinaehtoisesti, vaan siellä tarvitsee olla sitten julkista rahoitusta. Niin silloin mun sijoittajaystävänä Moaffak Ahmed haastoi mua siihen, että eikö nämä ykkönen ja kakkonen ole just niitä, mitä nimenomaan pitäisi startupien lähteä ratkaisemaan. Mä ajattelin silloin, että tämä on tällaista vähän niin kuin startup-hypehenkisyyttä. Mutta sitten kuitenkin me päädyttiin siihen, että me ei sulkeistettu niitä. Ja nyt me ollaan nähty, että itse asiassa kyllä siellä on mahdollista löytää ratkaisuja, esimerkiksi vaikka absoluuttisen köyhyydenkin suhteen, niin se markkina kokonaisuudessaan on kuitenkin miljardiluokkaa. Eli vaikka siellä yksittäisen ihmisen ostovoima on marginaalinen, niin kuitenkin sitten kun me katsotaan se koko ilmiökenttä, niin se kokonaisuusmahdollisuus tehdä liiketoimintaa on silloin aika iso. Ja me oltiin nyt toukokuussa 2022 kymmenen päivää tuolla Itä-Afrikassa Keniassa, Tansaniassa ja Ruandassa tutustumassa sikäläisiin startupekosysteemeihin. Ja mä olin jotenkin aivan ällistynyt siitä, että kun me mentiin sinne vähän sellaisella asenteella, että tullaan tutkimaan tällaisia paikallisia markkinoita, ja miettimään, että mitä aaltolaiset opiskelijat voisi täällä tehdä. Ja me tultiin pois sieltä sillein, että hei tähän on siis, nämä kolme kaupunkia, Nairobi, Dar es Salaam ja Kigali, niin nämähän on niin kuin uusi Piilaakso. Että se ajatus siitä, että me mennään sinne ratkomaan näitä ongelmia on ihan takaperoinen. Ja itse asiassa siellä tapahtuu jo niin paljon kaikkea hienoa, että meidän pitäisi ennemminkin miettiä sellaista yhteistyön mahdollisuuksia, komplementaarisuutta. Ja siellä oli tällainen case, tällainen rahoitusyhtiö kuin M-Pesa, joka siis mahdollisti tällaisella perinteisellä Nokian kännykällä tapahtuvan mobiilimaksamisen. Mutta se, mikä siitä tekee huikean just liittyen tähän olemassa olevan haastamiseen, niin samalla tämä masiina pystyy myös sillä algoritmilla laskemaan ihmiselle tällaisen luottorajan, joka siis sekään ei vielä kuulosta kovin ihmeelliseltä. Mutta sitten, kun me ruvetaan miettiä sitä, että tämä on siis käytössä aika lailla kaikilla, joka tarkoittaa sitä, että myös absoluuttisen köyhyyden alapuolella olevat ihmiset pystyy käyttämään tätä. Ja tähän asti siis ihmiset, jotka elää absoluuttisessa köyhyydessä, niin on kyennyt nostamaan lainaa vaan aivan käsittämättömillä, yli 50 prosentin luokkaa olevilla koroilla. Niin tämä M-Pesan algoritmi on pystynyt painamaan sen korkoprosentin alas jonnekin 10-15 haarukkaan. Joka siis tarkoittaa sitä, että yhtäkkiä nämä ei olekaan sellaisia taloudellisia loukkuja nämä lainat, vaan niitä voidaan käyttää vaikka oman yrityksen kasvattamiseen. Ja käsittääkseni siis M-Pesa on yksistään Keniassa pystynyt nostamaan noin 50 prosenttia sikäläisistä naisista, jotka on ollut köyhyyden alapuolella, niin pois absoluuttisesta köyhyydestä. Ja tämä firma tekee noin 750 miljoonaa vuosivaihtoa. Niin miten te näette sen, että minkälaisia ongelmia startupien kannattaisi lähteä ratkomaan? Tai missä se teidän näkökulmasta olisi ne kaikista kiinnostavimmat asiat, vaikka nyt jos sanotaan parikymppinen opiskelija miettii sitä, että uskaltaisiko hän ottaa sen hypyn ja lähteä, niin mihin kannattaisi ensimmäisenä teidän mielestä kiinnittää huomiota?

Esa: Mä olen oikeastaan aika vaikuttunut tästä, Lauri tässä kerroit casena, joka ei ollut mulle mitenkään tuttu. Että siis tässä on musta erinomainen kysymys, että minkälaisia isoja kysymyksiä ratkoa. Niin tavallaan tämä kysymyksenasettelu ehkä asettuu tämän sun M-Pesa esimerkin valossa oikeastaan pikkaisen uuteen, ainakin mulle, asentoon. Siinä mielessä, että jos joku lähtisi liikkeelle siitä, miten rakentaisi luottamusyhteiskuntaa Keniaan. Niin voi olla, että se pelkkä kysymyksenasettelu vie jo harhaan. Siis versus se, että joku ottaa vanhan nokialaisen kännykän ja alkaa miettiä, mitä sillä voi tehdä [naurahtaa]. Ja sitten se päättyykin siihen, että itse asiassa luottamus lisääntyy yhtäkkiä, niitten keskuudessa käyttää sitä tietynlaista järjestelmää siinä. Että siis tähän se oli alun pitäen, jos ajatellaan verkkomaailman ilmentävää teknologiamullistusta 90-luvulla, niin se lupaus oli, me oletimme, että tuollainen eettis-filosofis-moraalis-yhteiskunnallinen ulottuvuus vahvistuu väistämättä sen teknologisen kehityksen kautta. Sitten onkin osoittautunut myöhemmin, että itse asiassa sitä pystytäänkin käyttämään ihan valtavalla tavalla totalitarismin pystyttämiseen ja ylläpitämiseen. Mutta että se toivon horisontti siitä teknologisesta kehityksestä käsin, mitä tämä sun Afrikka-esimerkki tuo esiin, niin ehkä musta keskeisesti tarkoittaa sitä, että ehkä se paras etenemistapa siis on, jos ajatellaan nuorta opiskelijaa esimerkiksi, että lähtee nakertaan jostakin kohdasta. Ikään kuin ottaa pikemminkin siitä jostain pienestä kiinni. Mutta samanaikaisesti muistaa sen isomman kuvion, semmoisena yleisorientaationa enemmänkin kuin ohjaavana asian. Niin sellainen alhaalta ylös -filosofia, joka on meidän suuri toivo.

Nelli: Toi on itse asiassa tosi kiinnostava asia, mitä sä just sanoit. Eli yksi mahdollinen lähestymiskulma voi olla se, että meillä on nyt tässä tällainen Nokian kännykkä, että mitä tällä voi tehdä. Ymmärsinkö mä oikein?

Esa: Mh-m.

Nelli: Tavallaan, just näin. Että toi on asia, jota mä en ole esimerkiksi hetkeen ajatellut noin päin. Että se on enemmän ollut vähän just ison ongelman kautta, ja sitten etsitään joku optimaalinen tapa ratkaista se. Mutta että toi on tosi, maailmaa pitäisi miettiä välillä just juuri tuotakin kautta. Niin kuin vanha oltiin nähty, että mitä kaikkea...

Esa: Siis ihan pikkaisen jatkan tuosta vielä, että se, siis monet hyvät jututahan on siis sellaisia, ainakin täällä Helsingissä, mä ajattelen Tennispalatsi. Siinä tilanteessa, missä sen alkuperäiset käytöt on kadonneet, ja niille ei ole enää tilaa, että siellä on huono pelata tennistä. Niin heräsi kysymys, että no pitäisikö tämä tässä nyt purkaa pois, sitten rakentaa jotain fiksumpaa tilalle, jolloin voidaan alusta lähtien miettiä tämä järkevästi, ja suhteessa liikenteeseen, ja mihin kaikkeen nähden. Niin kun sen sijaan sä voitkin kysyä, että hetkinen, nyt meillä on tämä tässä, no mitäs tästä voitaisiin tehdä. Tai että sulla on joku rautatie, mikä menee läpi siis Helsingin kaupungin, jossakin montussa, että mitäs nyt tälle pitäisi tehdä. Niin vaihtoehtona esimerkiksi täytetään tämä, jolla me saadaan siisteiksi nämä kadut ja muuta. Mutta sitten joku keksiikin, että no annettuna se, että meillä on tämä, niin mitäs jos tehtäisiinkin tähän tällainen baana. Että tämä onkin siis kevyenliikenteenväylä, kun tänne ei mahdu, lainausmerkeissä "onneksi", autoja. Että siis se ajattelutapa, että sä otatkin sen jonkun, mitä jo on, sitten kysyt, no mitäs tästä nyt voitais sitten tehdä, tästä mitä jo on, niin on siis ikään kuin tällaisista startup-henkeä, että sä aloitat uudelleen. Mut sä et lähde ikään kuin tyhjältä. Mutta sä lähdet kuitenkin siinä mielessä puhtaalta pöydältä ajatuksellisesti, että sä annat itsesi ajatella kaikenlaista, etkä vain sitä, mikä on siihen asti kytkeytynyt siihen johonkin, vaikka kiinteistöön tai laitteeseen.

[tunnusmusiikkia]

Lauri: Tässä on musta huikea tämä asetelma. Me ollaan tunnistettu ehkä kahdentyyppisiä startup-yrittäjiä. Eli yksi, ehkä se tyyppisempi, ja se miten me opetetaan vaikka startup-yrittäjyyttä, niin lähtee just siitä ongelmasta, eli siitä, että pyritään tunnistamaan joku olemassa oleva ongelma. Ja siis se syy siihen on se, että joidenkin aineistojen mukaan, muistaakseni, olikohan se Inventurella tai jollain, oli semmoinen aineisto, jonka mukaan noin 50 prosenttia epäonnistuneista startupeista on epäonnistunut sen takia, että ne ei ratkaise mitään todellista ongelmaa. Mutta sitten toisaalta sille komplementtina ehkä on olemassa tällainen, voisiko sanoa tällainen auteur-startup-yrittäjyys, jossa sillä yrittäjällä on joku niin voimakas visio, että se ei varsinaisesti oikeastaan ratkaise mitään tunnistettua ongelmaa, vaan se on vaan, hän on halunnut, vähän niin kuin taiteilija, tehdä sen oman juttunsa, niin hän on kyennyt tekemään siitä niin upean, että sitten se on tavalla tai toisella synnyttänyt semmoisen markkinan. Ja tästä nyt ehkä joku Applen alkuperäiset tietokoneet on hyvä esimerkki, että siihen aikaan tällainen ajatus, että sulla olisi kotitietokone, niin oli aika tuulesta temmattu, eli sellaista mitään todellista kysyntää sille tuotteelle ei ollut. Mutta koska se oli niin kiinnostava, ja siinä oli se ikään kuin taiteellisen tapainen näkemys takana. Mutta hei, mä itse asiassa haluan käyttää tätä aasinsiltana siihen, koska Esa sun ajattelu ja filosofiahan on siis vaikuttanut tietysti koko Suomen talouteen ihan valtavasti, mutta siis myöskin tähän startup-kenttään, erityisesti just sitä kautta, että sä olet ollut kuitenkin todella vaikuttavassa roolissa siellä ihan ytimessä. Sä olet jo, onko se nyt peräti yli 20 vuotta, kun sä olet opettanut sitä Filosofia ja systeemiajattelu -luentosarjaa?

Esa: Joo, tai yli, siis sehän alkoi 2001, silloin kun mä tulin Tekniseen korkeakouluun 2001.

Lauri: Ja siis, että kuinka moni näistä nykyisistä startup-alan vaikuttajista on joko sen kautta, tai sitten sun Pafos-seminaarin kautta löytänyt sen uskon, sen kyvyn just ajatella sen näennäismahdollisuuksien ylitse. Ja mulle jotenkin, itse kolme kertaa Pafoksen käyneenä, ja useamman kerran sun luentosarjankin käyneenä, niin mulla jotenkin aina palautuu tämä, minkä sä äskenkin sanoit tuossa, että tämä, en mä tiedä uskallanko mä sanoa että yksi sun ydinfilosofioita, että ihmisessä on paljon enemmän kuin mitä päällepäin näkyy. Ja jotenkin tämä mulla jäi kaikumaan jo tuossa aikaisemmin mun takaraivossa tämä, että se usko siihen, niin sehän edellyttää sitä uskoa siihen, että okei, että myös sen oman mahdollisuusvaruuden rajat on itse asiassa paljon suuremmat kuin mitä päällepäin näkyy. Niin miten sä näet itse, kun sulla on ollut siis siellä tuhansia ihmisiä, tuleeko sulle mieleen sellaisia, että mitkä asiat on just johtanut siihen, että niin monet startup-yrittäjät on kokenut hyötyvänsä tästä sun ajattelusta ja filosofiasta?

Esa: No jos ajattelee siis sillain, että kysymyksessä olisi ajattelu, tai jos tavallaan tulee siitä ovesta sisään, niin kuin me tässä keskustelun aluksi pikkaisen kosketeltiin sitä mahdollisuutta, että se yhdistävä tekijä filosofian ja sitten startup-lähestymistavan välillä itse asiassa olisikin ajattelu ja uudelleenajattelu. Niin nytten, mun Filosofia ja systeemiajattelu Teknisessä korkeakoulussa, sitten Aallossa, ja sitten verkossa, kun se sinne siirtyi, tai vastaavasti mun Pafos-seminaarit, niin siis niissä okeistaan siis se kummallinen piirre alusta lähtien oli se, että kun niissä okeistaan ei ole sellaista oppia, mitä opetettaisiin. Niin nytten ne mun jutut, mä luulen, että niitten sellainen merkityksellisyys elävän elämän kannalta, mitä sitten on syntynyt, on seurausta siitä, että syystä tai toisesta, niin ne mun opetuksen tilanteet muodostuu itse asiassa ajattelun tilanteiksi niille osallistujille semmoisella tavalla, joka sitten avasi heidän ajatteluaan. Ei johonkin tiettyyn suuntaan, tai johonkin tiettyyn ikään kuin positioon päin, vaan johonkin semmoiseen, enemmänkin orientaatioon liittyen, joka on siis uudelleenajattelu, ja tietynlainen myöskin toisten kanssa ajattelu. Ja elämään nähden, määrätystä hyvääntuloisuudessa tapahtuva ajattelu, erotuksena esimerkiksi vaikka ahneus, joka musta on tämä taas amerikkalaisen kontekstin fundamentaalinen heikkous, siis mun mielestä, verrattuna meidän tähän ikään kuin startup-ajattelu-ympäristöömme. Että tässä suhteessa siis jos mä tätä sun kysymystä ajattelen, että mikä se mun mielestä se vaikuttavuus on ollut, että siis tuollainen henki, vaikka niin kuin Nelli tai sä Lauri, niin musta se on niin ilmeistä, että tällaiset elämänihmeet, mitä te olette, niin jos te saatte semmoisen elinympäristön hetkeksi, missä miettiä, ajatella asioita ilman liian suuria kiinnikkeitä, niin joihin alkaa tapahtua. Ja sitten vielä, jos on niin, että se jokin, mikä alkaa tapahtua, voi tapahtua siitä syystä, ettette te ole liiaksi kiinni jossakin, jonkun tietyn semmoisen määritellyn tekemisessä, niin sitten tosiaankin jo tapahtuu. Ja näin on sitten tapahtunut. Että musta siinä suhteessa se, mun Filosofia ja systeemiajattelu -homma tai Pafos-seminari, niin olenhan mä niistä ihan siis tosi onnellinen ja ylpeä, mutta mä en kyllä tosiaankaan ajattele ikään kuin sellaisella jollakin kausaliteetilla.

Nelli: Ai että, nyt ihan pakko rakentaa tän päälle. Omasta perspektiivistäni, että mun kasvu yrittäjäksi, niin mikä mun perspektiivistä on ollut vaikka filosofian, ja tässä tapauksessa nyt Esa sun kurssien ja Pafos-seminaarien merkitys, niin on ollut valtava. Ja se mihin se on vaikuttanut, on nimenomaan se ikään kuin metatasa, että se on enemmän sellaista, mä katselen tietenkin tätä nyt insinööriläsen kautta tässä, mutta että vähän sellaista oman ajattelun algoritmiikan kehittymistä. Että jos miettiä elämää sellaisena, elämä on tietenkin paljon rikkaampi ja monimuotoisempi asia, kuin päätöspuu, mutta että me kohdataan erilaisia päätöshetkiä meidän elämässä, joissa voidaan sitten valita näin tai näin tai näin. Ja just näihin päätöshetkiin tuntuu, että sellainen filosofinen ajattelu ja se, nimenomaan se metatason kehittyminen ja vauhtiin pääseminen, on tuonut niitä ihan merkittäviä muutoksia. Että onko mahdollista ratkaista tämä ongelma, kyllä, ei, ehkä. Että no, mahdollisesti kyllä. No, onko tämä merkityksellinen kyllä, ei, ehkä. No ehkä on. Pystyisinkö minä kokoamaan sellaisen porukan, jonka kanssa voitaisiin tätä rakentaa. Niin tämäntyyppisiä, sellaisia myös rohkeuspalikoita niihin päätöksentekohetkiin, ja päätöspuun taitekohtiin. Että Esa sun sisällöt ei ole sillein, että tässä on nämä ongelmat mitkä pitää ratkaista [Esa naurahtaa], että juoskaa, menkää. Ei. Vaan että se on nimenomaan jotain ihan toisen tasoista. Ja kukin kantaa niitä itselleen merkityksellisiä probleemeja, joita on sitten kohdannut erilaisten tapahtumien kautta omassa elämässään. Ja sitten, ainakin mulle se on tuonut just niihin päätöksenteko hetkiin just sitä drivea ja uskallusta. Just sitä uskoa siihen, että minunkin kyvykkyyteni on enemmän kuin miltä ehkä päällepäin näyttä.

Lauri: Joo, siis mä tunnistan tosi monia näistä jutuista. Ja ehkä itse kokenut siis sen, ehkä jotenkin Pafos-seminaarin, että se on ehkä osunut ainakin kahteen sellaiseen avainkohtaan omassa elämässä. Ja etenkin silloin 2009, kun mä olin siellä ekaa kertaa, niin mä olin just perustanut Filosofian akatemian, ja just vetänyt mun ensimmäisen valmennuksen Yleisradion henkilöstöjohtajalle, joka oli ihan totaalinen katastrofi. Ja tämän jälkeen mä sitten pääsin ekaa kertaa Pafos-seminaarin, ja siellä syntyi se, että kun oli muutenkin jo vähän semmoinen olo, että tämä on ihan hullu ajatus, eihän

tämmöinen voi toimia. Ja sitten kun tulee vielä tällainen negatiivinen kokemus, niin oli jo vähän semmoinen häntä koipien välissä, että tuleekohan tästä mitään. Ja siellä syntyi just se usko siihen, että okei, että tämä on hullu ajatus ja tällaista ei ole tehty, mutta miksei sitä voisi tehdä. Ja sitten sen jälkeen sitten mä käytännössä vedin kaikki uusiksi ja menin sitten tekemään seuraavan valmennuksen muutamaa kuukautta myöhemmin, muistaakseni Aktian henkilöstöjohdolle. Ja siellä sitten taas ensimmäinen palaute oli, että tämä on paras valmennus, missä hän on ikinä ollut, että silloiselta henkilöstöjohtajalta. Ja sitten mä olin sillein, että mitä tässä tapahtui tässä välissä. Ja se, mitä siinä tapahtui oli se sellaisen mindsetin, sen asenteenmuutos siitä sellaisesta, että hullu ajatus, sellaisesta jatkuvasta vähän niin kuin itsensä kyseenalaistamisesta ja muusta siihen, että okei, että nyt sitten vaan tehdään. Ja sitten mä olen jotenkin aina tykännyt tästä Bond-filosofiasta jotenkin ihan valtavan paljon, että siitä sellaisesta suoran toiminnan ajatuksesta. Ja musta se on jotenkin tosi kiehtova tasapaino, että on yhtäältä semmoinen valtava humanismi ja yhteisöllisyys, ja semmoinen just sydämen sivistus ja kirkkaus siinä, mutta sitten samalla kuitenkin myöskin se, että painetaan kaasua ja hypitään katoilta toisille, ja tehdään asioita vaan sitten tekemällä. Ja sillä tavallahan, jos me lähdetään [epäselvää] niin tähän on itse asiassa aika täydellinen cocktail, etenkin tällaiselle vähän eettisesti valvettuneemmalle yrittäjälle, koska sieltä tulee se humanismi ja se yhteisöllisyys ja kaikki. Ja sitten tulee myöskin se usko ja se tietty ongelmanratkaisun mahdollisuusvaruuskien laajentaminen. Ja sitten vielä se Bond siellä kirsikkana kakun päällä. Ja vielä se, mikä on musta kiinnostavaa liittyen tähän mun 2009 kokemukseen on se, että kun siihen aikaan mä olin just alkanut tekemään väitöskirjaa. Ja sitten kuitenkin, kun se on niin vahva tämä ikään kuin popularisoinnin kirkkaus siinä, että sinun ei tarvitse olla lukenut laajalti Aristotelesta ja William Jamesia ja Sartrea ja muuta ymmärtääkseen sen, että mitä on Muumi-filosofia tai James Bond -filosofia tai Pulp Fiction, tai nämä valtavat esimerkkien ja tarinoiden kirjo. Mutta se, mikä muhun teki valtavan vaikutuksen oli se, että sitten jos on sattunut lukemaan vaikka esimerkiksi William Jamesia, tai jotain, johon vaikka itse on perehtynyt aika laajalti, niin yhtäkkiä huomaa sen, että sä et välttämättä siteeraa oikein, että onhan sulla jotain Edmund Phelpsia aina siellä täällä, mutta sä et välttämättä siteeraa suoraan jotain tiettyä Jamesin artikkelia, mutta se sieltä muumien seasta pilkottaa yhtäkkiä [Esa naurahtaa]. Ja mun mielestä ehkä tässä startupien filosofian rajapinnassa kiehtovaa on just se, että sen valtava syvällisen, semanttisesti todella runsaan ajattelun kytkeminen siihen, missä kuitenkin täytyy siellä tohinassa painaa kaasua, uskaltaa mennä. Niin sehän antaa sen, että silloin me ei enää vouhoteta ja heiluteta käsiä, vaan siellä on se syvyysrakenne olemassa, vaikka se on näkymättömissä enimmäkseen. Ja tämä on semmoinen, mikä mua kiinnostaa, että miten tätä ilmiötä, koska sä olet niin omaa luokkaasi tuossa, mutta miten tätä ilmiötä voisi vielä ehkä sitten laajentaa. Ja mä koen, että tämä meidän kolmas aaltohan suorastaan tarvitsee tällaista filosofista ymmärrystä. Ja etenkin siinä, kun mietitään näitä eettisiä kysymyksiä. Ja mietitään myöskin sitä, että miten tällaisia näennäisen mahdottomia ongelmia voidaan lähteä ratkaisemaan. Ja sen syvyyssuuntaisen ajattelun, ja sen ajattelun ajattelun, ja oliko se peräti ajattelun ajattelun ajattelun, mukaan tuominen tähän yrittäjän, voisiko sanoa työkalupakkiin. Niin mä uskon, että sillä on valtava arvo, ja se voi olla siis jopa paikkapaikoin välttämätöntä, jos me halutaan saada tämä kolmas aalto oikeasti samanlaiseen kukoistukseen ja lentoon, missä tämä toinen aalto on ollut.

Esa: Siis tuosta jos ottaa kiinni, niin yksi tapa sanoa, ja tuoda tietty ero siihen, että mitä yrittäjyys tarkoitti joskus aikaisemmin, siihen verrattuna, että mitä yrittäjyys nyt on alkanut tarkoittaa startup-ilmion kautta, niin on sanoa näin, ja kun mun suunnasta asiaa hahmottaen, että startup-yrittäjä, niin antaa itsensä ajatella kaikennäköistä, mistä oikein ei tiedä, mihin se edes liittyy. Siinä missä se perinteinen yrittäjä halusi ajatella enemmän sitä, mitä hän jo on tekemässä. Ja nyt väheksymättä tällaista toimeenpanoon liittyvää toteutusajattelua, niin se tosiasiallisesti on kuitenkin vain tosi pieni osa ihmisenä olevuuden syvyyttä. Ja just tämä erilainen roihu siihen ihmisenä olevuuden ihmeeseen on musta tämä startup-hengen, ja erityisen paljon mun mielestä Suomessa, koska meillä ei ole siis se Ferrari-unelma samalla tavalla dominoiva, kun Amerikassa se väistämättä on. Myöskään kilpailun, jotenkin voittamisen ideologia, ei ole meillä sillä tavalla olennainen. Että siis siitä syystä siinä on myöskin sellaista elämänmuodollista vetovoimaa, siis startup-ajattelussa. Mutta se keskeinen pointti mun mielestä on, että se startup-yrittäjä, niin antaa itsensä ajatella kaikennäköistä. Ja nythän mun luennot Filosofia ja systeemiajattelu, Pafos-seminaari, niin nehän on semmoisia konteksteja, missä siis de facto ihmiset ajattelee kaikennäköistä, koska on epäselvää, mitä siis varsinaisesti käsitellään. Tai että mitä ikään kuin luennoitsijan mielestä pitäisi ajatella. Kun luennoitsija sanoo, ettei tarte ajatella, mitä mä tässä ajattelen. Ja niin kun mä itse asiassa ajattelenkin. Mutta se varsinaisen pointti, mitä mä ajattelen, ihan tosissani, on, et siis kannattaa ajatella kaikenlaista. Ja siis sellastakin, mistä ei ole oikein selvää, että mikä se hyöty on, tai mihinkä se sitten loppujen lopuksi jollain viimeisellä rivillä kilkahtaa, kultana, se joku ajatus. Ja nimenomaan toisten kanssa, koska siis toisten kanssa taas justiin, sieltä sivusta tulee siis kaikenlaista semmoista ajatusta, mitä ikään kuin ei pysty ennakoimaan.

Nelli: Se on just näin. Ja mä täysin allekirjoitan tämän, että se oli yksi mun suosikkihommia näissä Esan kursseilla ja luennoilla just se, että aika usein mä löysin itseni sieltä tangentilta, ja kirjoittamassa [Esa naurahtaa] niiden muistivihkojen ihan viimeisille sivuille. Siellä oli nimenomaan, siellä ihan lopussa mulla oli sellaiset omat sivut, johon mä kirjoitin kaikkea mahdollista. Se saattoi liittyä oman itseni kehittämiseen, johonkin parisuhdejuttuun, tai sitten johonkin bisnesshommaan, että siellä oli, kaikki ne tangentit löytyy sieltä. Ja se oli tosi hauskaa. Mutta just tota tuon tyyppistä ajattelunvapautta tarvitaan isojen ongelmien ratkaisemisessa, just tässä kolmannessa aallossa, mistä Lauri puhuit. Ja siinä tarvitaan monenlaista ajattelua, siinä tarvitaan sekään sitä top down -ajattelua, että mikä nyt otetaan, vaikka ilmastomuutos. Ja on mahdollista, että vaikka ilmastomuutoksen ratkaisemiseksi me tarvitaan jotain, mitä ei ole aikaisemmin ollut ikään kuin vehikkelinä, millä me saadaan se ratkaistua. Mutta ei pidä unohtaa just sitä, että on paljon olemassa olevia toimintoja, asioita, teknologioita, joita voidaan hyödyntää, joita pitäisi ja kannattaisi hyödyntää, koska ne on jo laajalle levittäytyneet, otetaan vaikka nyt Nokian kännykkä esimerkkinä. Mutta että just tätä ajatteluvapautta ja tangenttia lisää, ja rohkeutta just niihin taitekohtiin tuleville yrittäjille, ja nykyisille, jotka seuraavia startupejaan virittävät.

Lauri: Tässä on niin paljon tosi kiinnostavia aiheita, että tästä aiheesta yksinään saisi jo kokonaan oman podcast-sarjansa aikaiseksi. Vielä yksi ihan viimeinen kysymys. Niin jos nyt startup-yrittäjä on ottamassa seuraavaa askelta, niin mikä olisi se filosofisesti informoitu asia, minkä tänä päivänä tämän podcastin loppuun kuunneltuaan, niin tämä uusi startup-yrittäjä voisi tehdä seuraavaksi?

Esa: No mun mielestä hän voisi ainakin lähteä ulos kävelylle. Ja siis jättää puhelimensa toimistolle jonnekin jemmaan, tai jollekin kaverilleen, jos hän ei ole toimistolla. Että se sellainen, että asettuu omien ajatustensa kanssa dialogiseen yhteyteen edellyttää ei ole liian reaktiivisessa suhteessa johonkin semmoiseen, mikä ulkoapäin tuottaa jotain ärsykefeedia. Että siis se, että me ollaan täällä, nyt tällä hetkellä siis fyysisesti Lapinlahden vanhan sairaalan alueella, niin tässähän tulee siis kaikenlaisia ajatuksia ihan saman tien. Että se, että antaa niitten ajatusten tulla, musta se on se pointti. Ja sitten ikään kuin sieltä pikkaisen syrjäilmällä pitää kuitenkin vähän vaaria siitä, että mitä sieltä alkaa tulla. Että kenties jonkun sitten muistikirjan kanssa, pikkaisen ikään kuin sketsaillen, niin ihan vaan avainsanoja, mitä nousee, niin musta se olisi se mun vinkki.

Nelli: Erinomainen vinkki. Se, minkä mä ehkä vielä ottaisin just tolle kävelylle mukaan, voisin ottaa vaikka sellaisen kysymyksen, jota voi tarkastella tosi monelta tasolta, tai omasta perspektiivistä, tai äidin perspektiivistä, tai jonkun joukon perspektiivistä, että mikä on arvokasta.

Lauri: Totta. Siihen tämä varmaan tämä kaikki toiminta loppujen lopuksi palautuu, että miksi me tehdään ylipäättään mitään, jollei se loppujen lopuksi koeta arvokkaaksi. Ja sen kysyminen on varmaan itse asiassa koko meidän inhimillisen hyvinvoinnin, ei pelkästään tämän startup-ilmion ytimessä, että me osataan kukin pysähtyä refleктоimaan sitä, jotta me ymmärretään, että onko se meidän tekeminen oikeasti just nyt arvokasta, vai pitääkö meidän sitä muuttaa tai päivittää jollakin tavalla. Ihan huikeeta, että pääsitte mukaan vieraiksi tähän podcastiin. Startupit ja filosofia tosiaan nyt näyttäytyy huomattavan paljon paremmin yhteensopivana kuin ehkä mitä päällepäin näkyy. Ja mä uskon, että tästä on huikea lähteä kyllä kehittämään näitä askelia kohti tätä startup-maailman kolmatta aaltoa. Kiitos Nelli, kiitos Esa. Upea juttu, että pääsitte vieraaksi.

Esa: Kiitos, oli mahtava olla täällä.

Nelli: Kiitos, Lauri.

[tunnusmusiikkia]